

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

КУЧЕРЕНКО НАТАЛІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 340.12

**АКСІОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ:
ПРАВОВІ ПІДХОДИ**

12.00.12 – філософія права

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Хмельницький - 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницька обласна рада.

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор
ГАРАСИМІВ Тарас Зіновійович,
Навчально-науковий Інститут права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»,
заступник директора з наукової та
міжнародної діяльності.

Офіційні опоненти

доктор філософських наук, професор,
БУЯК Богдан Богданович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
ректор університету;

кандидат юридичних наук,
РОМАНИНЕЦЬ Марта Романівна,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
доцент кафедри теорії та історії держави і
права, конституційного та міжнародного
права.

Захист відбудеться «13» грудня 2019 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.02 у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8, конференц-зал (ауд. 907).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова за адресою: 29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38.

Автореферат розісланий «12» листопада 2019 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Ю. Черняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Становлення інформаційного суспільства у практичній площині обумовлює системний виклик, найбільш небезпечними виявами якого є поява глобальних проблем сучасності, зростання рівня міжетнічної і міжнаціональної напруженості, профанація й девальвація духовних цінностей, питання цифрової нерівності та інформаційної безпеки тощо. Застосовування комплексного підходу до осмислення природи цього виклику підкреслює його константний антропологічний характер та змушує до наукового усвідомлення усієї багатоманітності складових проблеми буття сучасної людини в умовах висотної динаміки суспільних змін.

Завдання мінімізації антропологічної кризи в інформаційну епоху великою мірою ввіряється системі освіти, аксіосфера якої покликана конституюватися довкола проблеми подолання руйнації життєвого світу індивіда, втрати особистісної ідентичності у контексті посилення глобальних тенденцій невизначеності, нелінійності, непередбачуваності та ризику, врешті – абсолютної культурної ентропії. Визначені світоглядно-ціннісні засади й чинники розвитку сучасної університетської освіти детермінують необхідність формування освітньої парадигми у філософсько-правовій площині, відповідно до якої визначальною метою освітньої діяльності є розвиток особистості, її унікальності, суб'єктності, правосвідомості, конструктивного самоствердження, правової культури та толерантності.

У ході зростання екзистенційних імплікацій освіти значним трансформаціям підлягають і сучасні університети: передусім, в межах освітньої діяльності пріоритетним завданням постає виробництво та трансляція соціально значущого знання, що корелюється покладанням на них соціальної ролі осередків продукування наукових інновацій та формування громадської думки. Тому, у контексті освітніх потреб індивіда в інформаційному суспільстві університети набувають статусу освітніх соціокультурних інституцій, місією котрих є формування культурного капіталу людства шляхом забезпечення їх світоглядно-професійної підготовки.

Університетська освіта має тривалу історію свого розвитку та становлення, упродовж якої вона переконливо демонструє свою життєздатність, суспільну значимість та виняткову роль в сприянні еволюційного поступу суспільства. Саме університет як освітня інституція повсякчас знаходився в авангарді усіх цивілізаційних трансформацій, що підтверджується тим високим соціальним призначенням, яке традиційно обіймає цей заклад з моменту свого заснування.

У контексті формування інформаційного суспільства, характерною для якого є глобальна за своїми діапазонами трансформація фактично усіх сфер суспільного буття, університет вкотре постає перед завданням окреслення найбільш відповідних до реалій сучасної цивілізації векторів своєї діяльності. Відзначаючи те, що системне осмислення новочасних перспективних шляхів розвитку цієї освітньої інституції нездійсниме без з'ясування аксіологічних засад університетської освіти, значної актуальності набуває дослідження їх сутності та історичних змін у контексті динаміки соціокультурних трансформацій та з позицій філософсько-правового дискурсу.

Проблема університетської освіти за своїм змістом є міждисциплінарною, що зумовлено як культурно-цивілізаційним характером освіти, так і особливістю функціонування її інституцій, визначальне завдання яких протягом усіх історичних епох вбачалося у забезпеченні морально-духовного та інтелектуального поступу людства. Аргументацією можливості використання міждисциплінарного підходу до дослідження університетської освіти є широке наукове коло його дослідників, серед яких фахівці з психології, педагогіки, історії, соціології, економіки тощо. Втім, для вищезазначених наук проблема університету як соціальної інституції, яка виконує комплекс регламентованих завдань в суспільстві, має здебільшого вузькофаховий та практичний характер, тоді як дослідження світоглядно-методологічних засад університетської освіти, обґрунтування їх значущості та ролі у процесі сприяння позитивному розвитку людства, перебувають в площині здійснення саме філософсько-правової рефлексії.

Освітньо-філософські, педагогічні, управлінські, історичні, соціально-філософські, соціологічні, культурологічні аспекти вищої освіти розкрито в численних наукових публікаціях зарубіжних і вітчизняних дослідників, зокрема А. Алексюка, М. Арчера, В. Астахова, К. Астахова, Р. Барнетта, Б. Буяка, І. Вакарчука, В. Вікторова, Б. Вульфсона, Б. Гершунського, В. Журавського, М. Згуровського, М. Кісіля, К. Корсака, В. Кременя, І. Надольного, В. Огнев'юка, О. Полякова, О. Співаковського, О. Фатхутдінова та інших.

У контексті аксіологічних векторів університетську освіту осмислювали такі вчені: Ф. Альтбах, О. Акімова, А. Герінг, Т. Жижко, О. Касаткіна, М. Колотило, А. Кулаков, М. Култаєва, М. Мінаков, А. Мельниченко, Е. Фролова, І. Огороднікова, Л. Оринина, Дж. Плат, Т. Парсонс, М. Симчич та інші.

Грунтовна теоретико-філософська рефлексія університету, його ролі, місця та призначення в системі освіти здійснюється впродовж кінця XVIII – XIX сторіччя та представлена у працях І. Канта, Ф. Шляєрмахера, Й.-Г. Фіхте, Ф.-В. Шелінга, В. фон Гумбольдта, Д.-Г. Ньюмена. Ці мислителі стоять біля витоків формування ідеї університету в її сучасному розумінні та визначають теоретико-методологічну конфігурацію осмислення цього соціального феномену. У XX ст. феномен університету, його інституційна статичність, аксіологічна цінність, онтологічний динамізм, специфіка його місії та місце в когнітивному та інших просторах людського буття були предметом наміслів таких провідних філософів: Ж. Дерріда, Ю. Габермаса, Х. Ортеги-і-Гассет, К. Ясперса.

Обґрунтування можливості використання освітньої парадигми для розуміння спеціальних проблем університетської освіти здійснюється значною кількістю зарубіжних (Дж. Таг, Б. Гершунський, Р. Бар, С. Кульневич, Г. Корнетов, Є. Ямбург й інші) та вітчизняних (І. Зязюн, Г. Кільова, В. Кізіма, І. Предборська, М. Романенко та ін.) фахівців. Означені вчені аналізують освітню парадигму як механізм та збереження аксіологічних засад та стабільності освітньої системи з тієї позиції, що вона відокремлює істотний зміст від нескінчених обсягів інформації.

Дослідження культурного капіталу та перспектив його генерування новітніми університетами представлено у наукових розвідках Ю. Биченка, Г. Беккера, П. Бурдье, О. Голікова, Т. Глушко, Т. Зарицького, Є. Мороз, І. Мацевич, В. Радаєва, Д. Тросбі, І. Шапошнікової та інших.

Правова освіта як соціальний феномен виступала предметом наукової зацікавленості Ж. Алексєєвої, Д. Андрєєва, О. Балинської, О. Бандури, В. Бліхара, С. Богачова, В. Вовк, Т. Гарасиміва, Ю. Гальонкіної, В. Годованець, С. Гусарєва, Р. Гурака, М. Данилькевича, В. Комарова, М. Костицького, В. Кравця, О. Кудерміної, Т. Куковської, Д. Кумкова, О. Кресіна, В. Масальського, С. Меленка, М. Легенького, Н. Оніщенко, В. Опришка, У. Парпан, Е. Певцова, Г. Петрової, М. Романинець, В. Слівінського, О. Орлової, О. Тихомирова, А. Токарської, І. Хомишин, О. Цельєва та багатьох інших науковців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затверджених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року; спрямована на реалізацію Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 та відповідає вимогам Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 року. Дисертація підготовлена у межах науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Теоретико-історичні проблеми розвитку держави і права» на 2017–2023 роки (номер державної реєстрації 0117U000103), що є складовою наукової теми Хмельницького університету управління та права «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» на 2013–2016 роки (державний реєстраційний номер 0108U008927) та на 2017-2026 роки (державний реєстраційний номер 0117U000103).

Тему дисертації затверджено у вченій раді Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (протокол № 9 від 01 лютого 2016 року).

Мета і завдання дослідження. *Мета дисертаційної роботи* – на основі аналізу наукових праць, історичних документів, чинних нормативно-правових актів і правозастосовної практики здійснити комплексне філософсько-правове дослідження аксіологічних засад сучасної університетської освіти.

Реалізація окресленої мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити світоглядно-методологічні основи дослідження аксіологічних засад університетської освіти;
- проаналізувати правову цінність як основну категорію дослідження проблеми розвитку університетської освіти;
- визначити аксіологічні вектори взаємодії університетської освіти та цивілізаційного поступу;

- сформувати гуманістичні смисли університетської освіти у філософсько-правовому дискурсі нової освітньої парадигми;
- провести аналіз правової освіти та виховання як модусів формування аксіологічних засад університетського дискурсу;
- розкрити глобалізацію та дискурс інтернаціоналізації сучасного університету;
- визначити особливості розвитку сучасного університету в контексті транзитивних процесів;
- виявити правові проблеми та перспективи реалізації університетської місії в умовах глобальних трансформацій сучасного освітнього простору.

Об'єкт дослідження – особливості розвитку сучасної університетської освіти.

Предмет дослідження – правовий аналіз аксіологічних засад сучасної університетської освіти.

Методи дослідження. Багатоплановість та складність проблематики дослідження обумовили комплексний підхід щодо розв'язання поставлених наукових завдань. Конститутивними методологічними підходами нашої наукової розвідки є: *ціннісний*, застосування якого дозволило дослідити аксіологічні засади сучасної університетської освіти; *антропологічний*, як один із визначальних у філософії права, сприяв виявленню та обґрунтуванню людського виміру університетської освіти; *культурологічний* – дозволив дослідити багатовимірний вплив цивілізаційних чинників на процес формування та функціонування університетської освіти як явища, визначити зв'язок освіти зі світоглядними орієнтирами культурних епох; *системний* – надав можливість дослідити змістовні компоненти університетської освіти як системи взаємопов'язаних та взаємозумовлених елементів; *парадигмальний* підхід – сприяв осмисленню сутності університетської освіти в контексті еволюції філософсько-правових парадигм на різних етапах суспільного розвитку.

Дисертаційна робота виконувалася в руслі діалектики загального та особливого, яка екстраполюється на сферу вітчизняної університетської освіти в умовах глобалізаційних викликів. Відповідно до окреслених наукових завдань застосовано комплекс методів наукового пізнання, використання яких підтверджує міждисциплінарний і багатоплановий характер теми дослідження, зокрема: *лексико-семантичний* і *порівняльно-історичний методи* застосовано для виявлення етимології та еволюції змісту базових понять дисертаційного дослідження (підрозділи 1.1, 1.2); *методи моделювання та прогнозування* спрямовані на розроблення концептуальної моделі сучасної університетської освіти (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2 3.3); *герменевтичний метод* застосовано в процесі аналізу публікацій, у яких відображено проблемне поле дослідження, а також під час опрацювання нормативних документів, якими врегульовується сучасна університетська освіта (розділи 1–3); *прогностичний* – задля визначення перспектив подальшого розвитку університетської освіти в умовах євроінтеграції та глобалізації (підрозділ 3.3); *феноменологічний метод* було

застосовано для дослідження університетської освіти як соціального феномену (розділ 1). У всіх розділах дисертації використано загальнонаукові методи – *аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, аналогії, моделювання, індукції, дедукції* та ін.

Нормативну основу роботи склали Конституція України, закони України, інші нормативно-правові акти, які регулюють функціонування вищої освіти в Україні та закордоном.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науковій літературі комплексним дослідженням, у якому, завдячуючи поєднанню філософсько-правових напрацювань та результатів практичної діяльності, визначено філософсько-правові засади розвитку університетської освіти.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:
вперше:

1) розкрито культуротворчість в освіті як методологічну настанову в організації та змісті освітнього процесу, адекватно до якої формуються ціннісно-сміслові засади навчально-виховної роботи в університетському середовищі, набувають розвитку фундаментальні системоутворюючі філософсько-правові ідеї та методи, що в своїй сукупності підтверджує можливість осмислення нової освітньої парадигми у філософсько-правовій площині;

2) наголошено, що проблемні моменти, пов'язані з інтернаціоналізацією та глобалізацією, обумовлені невизначеністю гуманітарних цінностей, що надає новій універсальній культурі, яка формується в процесах глобалізації, надлюдський, а подекуди й нелюдський характер, ослаблює її культурні функції. Нова культура нездатна стати основою цінностей та виконувати функції породження смислу і надання сенсу предметним формам існування індивіда та його діяльності. Культури, що існують у національно-державних межах, виступають поза конкуренцією, а, отже, неминучими є суперечності між об'єктивними процесами глобалізації, якими супроводжується процес народження нового світу третього тисячоліття, й культурами з їх глибинними релігійними і світоглядними основами;

3) проаналізовано вплив інтернаціоналізації на університетську освіту упродовж останнього часу, що зумовило такі істотні зміни: 1) залучення більшої кількості іноземних викладачів та студентів; 2) конвергенція шкіл у питаннях управління, навчальних планів та відбору викладачів і студентів; 3) зростання кількості знаних науковців серед професури для поліпшення позицій у рейтингах та залучення додаткових студентів; 4) стале збільшення адміністративних посад, адже інтернаціоналізація потребує спеціалізованого знання інших регіонів; 5) розширення ринку студентів, яке веде до розмивання межі між навчанням й дослідженням, а також до залучення все більшої кількості професорів та дослідників на тимчасові посади;

удосконалено:

4) підходи до розуміння глобальної мети сучасної університетської освіти – формування культурної особистості, яка розуміє та відчуває, тобто,

підготувати її до реального життя в складному і суперечливому світі, забезпечити тим самим розвиток суспільства в цілому. Відтак, найважливішою умовою сталого суспільства визначено наявність і збереження системи духовних, правових і культурних цінностей, що становлять ціннісний сенс людського буття. Наголошено, що університетська освіта забезпечує у суспільстві відтворення та трансляцію основних загальнолюдських цінностей, здійснює духовний зв'язок поколінь і духовного досвіду людства;

5) розуміння теоретико-методологічної концептуалізації особливостей освітнього процесу у вищій школі, яка у сучасних умовах представлена застарілим інструментарієм. Втім, євроінтеграційні процеси, динамічний розвиток інформаційного суспільства, як каталізатор поступу університетської освіти, диктують необхідність перегляду її основоположних категорій та понять загалом, й визначення аксіологічних засад розвитку зокрема, які повинні бути сформовані не на основі заідеологізованих концептів чи програмах певного політичного режиму. Новітні суспільні виклики обумовлюють визначення інших теоретичних засад університетської освіти, в якій правова освіта та виховання посідають значне місце, в тому числі через формування належної правосвідомості в межах побудови основ демократичного європейського суспільства;

набули подальшого розвитку:

б) тенденції та пріоритети вищої освіти в Європі, які мають знайти логічне відображення та адаптацію у вищій школі України, яка потребує модернізації та розвитку;

7) запропоновано у Законі України «Про вищу освіту» передбачити обов'язковість правової освіти студентства за двома напрямками: основи філософії права, теорії держави і права, конституційного права України та трудового права; основи правових знань за майбутньою галуззю фахової діяльності; розробити державну та регіональні програми правової освіти та підвищення правової свідомості студентів; скоординувати на загальнодержавному рівні роботу щодо організації та функціонування юридичних клінік і студентських правових клубів (зокрема, в закладах вищої освіти неюридичного спрямування).

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес, а саме – можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – як основа для нових досліджень правових проблем розвитку університетської освіти;

– у сфері правотворчості – для удосконалення чинного законодавства України;

– у навчальному процесі – для організації освітньої діяльності та викладання таких навчальних дисциплін як «Філософія права», «Юридична деонтологія», «Юридична етика», а також для підготовки методичних розробок, підручників, навчальних посібників;

– у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності органів, що забезпечують організацію діяльності університетської освіти.

Особистий внесок здобувача. Усі сформульовані в дисертаційній роботі положення та висновки обґрунтовано на основі самостійних досліджень автора. Для аргументації окремих положень дослідження використано наукові праці інших учених, на які зроблено відповідні посилання.

У підготовленій з Т. З. Гарасимівом статті «Гене́за особистості через призму філософсько-правових детермінант» (Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки». 2017. № 861. С. 155–160) особистий внесок становить 80 (вісімдесят) відсотків.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації було оприлюднено на науково-практичних заходах: на Міжнародній науковій конференції «Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах євроінтеграції» (м. Львів, 28 лютого 2017 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Право та держава у метаантропологічній проекції сучасності» (м. Львів, 27 квітня 2017 р.); VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 30 травня 2018 р.); XI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України» (м. Хмельницький, 15 листопада 2018 р.); Всеукраїнській науковій конференції здобувачів вищої освіти «Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства (осінні читання)» (Львів, 23 листопада 2018 р.); VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 30 травня 2019 р.); Дев'ятій всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Законодавча влада в Україні та інших державах світу: історія і сучасність (аспекти права)» (м. Львів, 31 травня 2019 р.).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у дванадцяти публікаціях, із них п'ять – у фахових виданнях України, які включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща) і семи тезах доповідей на науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації. Структура та обсяг дисертаційної роботи обумовлені метою, завданнями та предметом дослідження. Робота складається зі вступу, 3 розділів, які охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок, із них основного тексту – 190 сторінки. Список використаних джерел розміщено на 27 сторінках (289 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт та предмет; охарактеризовано використані в

дослідженні методи; сформульовано наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення; подано відомості про апробацію основних положень дисертаційної роботи; зазначено її структуру.

Розділ 1 «Методологічні засади філософсько-правового аналізу феномену університетської освіти» містить три підрозділи, у яких здійснено історіографічний огляд особливостей філософсько-правового розуміння аксіологічних засад університетської освіти, розглянуто методологічні підходи дослідження.

У підрозділі 1.1 «Світоглядно-методологічні основи дослідження аксіологічних засад університетської освіти» зазначено, що підготовка молоді до життя у глобальному мультикультурному суспільстві передбачає не лише професійну виучку студентів, але й забезпечення в університетському середовищі правовою освітою, морально-духовним та національно-культурним вихованням. У контексті окреслених тенденцій розвитку освітнього процесу особливої актуальності набуває формулювання освітньої концепції у філософсько-правовій площині. Саме вона чітко окреслює можливості формування інтегрованої гуманістичної системи освіти, пропонує інструментарій підвищення правової культури університетської спільноти (студентів, викладачів, науковців) й сприяє вихованню інтелектуальної особистості в умовах сучасної глобалізації.

Обґрунтування значущості аксіологічних засад у ході системного осмислення сучасного університету, як освітньої соціокультурної інституції, зумовило звернення до філософсько-правового тлумачення поняття «місія». Визначено ключові вектори осмислення місії університету в сучасному філософсько-правовому дискурсі: місія – це покликання, яке відображає аргументоване бачення перспективного образу університету шляхом вираження його системи цінностей та стратегічних освітніх орієнтирів; місія – призначення, котре опосередковує діяльність університету певними завданнями чи функціями освітньої сфери.

Констатація можливості всебічного філософсько-правового дослідження університетської освіти актуалізує необхідність виокремлення її сутнісних аспектів: осмислення аксіологічних засад крізь призму культурно-історичної динаміки та правової реальності освітніх запитів й можливостей індивіда та соціуму в цілому. У цьому контексті виявляється філософсько-світоглядна, соціокультурна та правова значущість освітньої інституції, яка зосереджує в предметному полі своєї діяльності визначальні цивілізаційні надбання конкретної історичної епохи, сприяє «входженню» людини в певну реальність (культурну, правову, економічну) шляхом освітньо-виховного впливу.

У підрозділі 1.2 «Феномен університетської освіти: аналіз наукових досліджень», на основі історіографічного аналізу розкрито основні проблеми та тенденції в дослідженні означеної проблематики, а саме:

– упродовж останнього часу прослідковується поживлення наукового інтересу до правоосвітньої тематики з боку вітчизняних учених, проте в цілому в державі активність науковців у цьому напрямку є низькою;

– серед низки дисертацій, в яких досліджується правоосвітня тематика, запропоновано замалу кількість докторських робіт, що могли б на достатньому рівні сприяли вирішенню вагомій теоретичній або прикладній складовій проблеми;

– значна увага щодо означеної тематики приділена ученими в правовій та педагогічних науках, що є цілком логічним й відображає ключові складові проблематики – право та освіту, втім, з іншого боку, демонструє незацікавленість науковців з інших галузей, зокрема, філософії права, проводити всебічні та оригінальні наукові розвідки з цього питання;

– у наукових працях простежується неоднозначність у підходах до розкриття сутності та змісту таких визначальних дефініцій, як «правова свідомість», «правова культура», «правове виховання», «правова освіта» та «аксіологічний вимір університетської освіти». Саме від розбіжних тлумачень в науково-теоретичній площині постають певні труднощі у практичній діяльності. Відтак виникає необхідність у подальшому дослідженні з метою чіткого формулювання понятійно-категорійного апарату проблеми;

– недостатньо приділено уваги ученими щодо дослідження теоретичних й практичних аспектів аксіологічної складової в цій проблемі, від визначення якого залежить розвиток усієї національної системи правової освіти, а також рівень правосвідомості й правової культури громадян Української держави.

У наукових розвідках українських дослідників, присвячених проблематиці реалізації національних інтересів та безпеки, насамперед, в освітній сфері, використовувалися різні науково-методологічні підходи, які вимагають систематизації та виокремлення в них філософсько-правового аспекту. На жаль, поза належною увагою залишилася проблеми, пов'язані з удосконалення системи правової освіти в університетському середовищі як одного з визначальних елементів якісного забезпечення системи національної безпеки.

Автор констатує, що в науковому середовищі на достатньому рівні висвітлена проблема освіти в закладах вищої освіти (університетська освіта). Безумовно, найбільше наукових розвідок з цього питання представлені в педагогіці, також відповідні дослідження проводяться в політологічній, економічній, управлінській, юридичній, філософській, соціологічній та інших науках. Втім, найменш розробленою ця проблематика виявилася у науковій галузі філософії права, що зобов'язана забезпечувати аксіологічний супровід модернізації життєво доконечних для нашої держави у сучасних умовах суспільних сфер, якою є як університетська освіта в цілому, так і її визначальна складова – правова освіта, зокрема.

У підрозділі 1.3 *«Правова цінність як основна категорія дослідження проблеми»* визначено поняття цінності через відносини суб'єкта до тих чи інших явищ і речей. Суб'єкт визнає цінним лише те, що слугує задоволенню його потреб, запитів та інтересів та виконує певну роль у його життєдіяльності. Носіями цінностей є конкретні речі: предмет (духовний, матеріальний, художній), подія чи дія, а цінністю є лише значимість цього об'єкта для суб'єкта. Поділ цінностей на духовні та матеріальні чітко показує «носіїв

цінностей», якими, у нашому випадку, є «університет», «освіта», «університетська освіта».

Наголошено, що цінності – це феномени людської свідомості й доступні індивіду лише апріорі, вони є особливостями мислення про реальність. Цінність можна осмислити, зрозуміти, «побачити» тільки за наявності в свідомості певного ціннісного принципу. Тому, бачення, сприймання цінностей є апріорним розсудом, що може бути формою ускладненого розпізнання або первинною формою ціннісного почуття.

У природно-правових концепціях, які характеризують загальні правові цінності (порядок, безпека тощо) загальнолюдське є невіддільним від конкретно-історичного. Реалізована на певному суспільно-історичному етапі цінність певною спільнотою, народом чи окремим індивідом має конкретний характер. Втім значною мірою та формою вона втілює собою загальнолюдську цінність.

Розділ 2 «Аксіологічні засади університетської освіти: філософсько-правовий дискурс» містить два підрозділи.

У підрозділі 2.1 *«Гуманістичні смисли університетської освіти у філософсько-правовому дискурсі нової освітньої парадигми»* вказано, що формування інформаційного суспільства визначається низкою цивілізаційних загроз для сучасного соціуму, осмислення яких у контексті дослідження філософсько-правового аспекту освітньої парадигми викликано націленістю останньої на соціокультурні та антропологічні запити певного суспільства.

Вказано, що культура є джерелом формування життєвих смислів індивіда, засад його самосвідомості, структуризації ієрархії його моральних норм й цінностей, ефективно засвоєння яких визначає необхідність використання стратегій культуровідповідності та культуротворчості як методологічних основ організації та змістовного наповнення університетської освіти.

За своїм змістом культуротворча парадигма освіти апелює до необхідності аналізу світу як сфери пізнання та перетворення його особистістю, що обумовлено осмисленням людини в ролі первинного «атома» соціальних структур, відносин та процесів (культурних, правових, політичних, національних, інформаційних), носія громадянських ролей та правових цінностей. Запропоноване розуміння освіти визначає необхідність розвитку людиною соціокультурної мобільності, яка в контексті розмитості та ірраціональності багатьох явищ та процесів сучасного світу, перманентних метаморфоз культури, правової дійсності, обумовлених розвитком полі- та мультикультурного світу, сприяє забезпеченню не лише професійної реалізації, самореалізації особистості, але й вихованню гідного громадянина своєї держави, який визначається високою правосвідомістю та правовою культурою.

Визначено поняття освітнього простору, під яким розуміється безліч наявних в соціумі об'єктів, зв'язків та відносин, де реалізується особлива діяльність різних систем (державних, правових, філософських, суспільних, культурних та ін.) щодо розвитку індивіда та його соціалізації. Разом з тим освітній простір характеризується організованою сукупністю освітніх

парадигм, які існують в ньому, і у такий спосіб акумулює в собі особливості, властиві цим освітнім парадигмам.

Сформована культуротворча парадигма освіти покликана запропонувати відмінний від попередніх епох спосіб навчання та виховання людини. На сьогодні стає очевидним, що майбутнє не лише окремого індивіда, але й суспільства та держави, залежить від спроможності людини, постійно вдосконалюючись в своїх знаннях та вміннях, відповідально діяти в умовах цивілізаційних протиріч інформаційної доби.

Наголошено, що культуротворча парадигма освіти, виступаючи носієм гуманістичних смислів, ґрунтується на таких засадничих принципах: розвиток соціокультурної мобільності людини, відхід у своєму змісті від репродуктивної до продуктивної форми отримання освіти, проєктивність освіти та використання діалогічних форм освітнього процесу. Дегуманізуючий характер взаємодії людини з навколишньою соціальною дійсністю, який і надалі визначає розвиток сучасного суспільства, значно актуалізує проблему забезпечення культуровідповідності в університетській освіті.

У підрозділі 2.2 «Правова освіта та виховання як модус формування аксіологічних засад університетського дискурсу» відмічено, що університетська освіта, яка формує сучасну креативну особистість, майбутнього фахівця глобалізованих економічних відносин, члена новітньої еліти українського суспільства та активного громадянина правої держави. Відтак сучасна університетська освіта в Україні покликана стати засобом, потенціалом й ресурсом розвитку та становлення держави як інформаційної, так і правової. Позаяк, недостатня правова обізнаність українського громадянства досить часто була, і є, істотною причиною порушень їх основних прав і свобод у буденних соціальних практиках, або ж серйозною перешкодою у їх реалізації. Таке становище значно актуалізує проблему правових цінностей в університетській освіті як в науковому дискурсі, так і у практичній площині.

У процесі університетської освіти, найперше, необхідно прагнути досягати загальної мети правового виховання – формування правової культури осіб, які навчаються, шляхом поступового накопичення правових знань, формування правових переконань, установок і навичок правомірної та соціально активної правової поведінки, що прийнятна в суспільстві. Це можливо, якщо дотримуватись таких важливих умов: 1) правове виховання має бути конкретним: базуватись на системі заходів спрямованого впливу на суб'єктів із чітко визначеною кінцевою метою та можливостями контролю; 2) правове виховання повинно бути єдиним: базуватись на єдиній системі правових курсів у структурі національної освіти, з єдиною базовою програмою; 3) правове виховання повинне мати дієвий характер: стати пріоритетним напрямом державної діяльності, маючи на меті формування правосвідомості та навичок правомірної поведінки як основи загального та індивідуального рівня культури.

Окрім загальної мети університетської освіти, вважаємо за необхідне визначити безпосередні завдання правової освіти: 1) формування системи знань із питань загальної теорії держави та права у прямому зв'язку з реаліями

сучасності, актуальними проблемами цих національних інституцій; 2) формування поваги до своєї держави, а також права і законності в міжнародно визнаних аспектах; 3) формування навичок правомірної поведінки як обов'язкової і загальної; 4) виховання активної громадянської позиції, нетерпимості до будь-яких правопорушень; 5) формування потреби й уміння активно захищати в установленому законом порядку як власні інтереси та права, так і інших осіб, а також громадських і державних організацій, установ, підприємств.

Розділ 3 «Сучасний університет в контексті транзитивних процесів» присвячений дослідженню стану розвитку університетів у сучасному транзитивному суспільстві.

У підрозділі 3.1 «Університет як національна інституція» зауважено, що університет в умовах становлення національної держави стає, з одного боку, центром акумуляції та вивчення національної культурної спадщини, а з іншого – центром формування специфічних світоглядних та ідеологічних конструктів певного, національно обґрунтованого, типу. Можна сказати, що саме університет є кузницею ідентичності, яка визначає специфіку того чи іншого національного проекту та конструює відповідну версію бачення історії. Якщо спробувати осмислити феномен університету в просторовому контексті, ми побачимо діалектичне протиріччя між національним та інтернаціональним (або глобальним) виміром його діяльності, що нині особливо актуалізується.

Університет є живою, динамічною інституцією, що органічно вбудована в контекст нашої цивілізації та адекватно відповідає на її численні виклики. Більш того, університет відіграє в ній роль однієї з визначальних інституцій, що знайшло відображення в термінах, якими соціальні дослідники позначають реалії сьогодення: «суспільство знань», «суспільство навчання», «економіка, заснована на знаннях». Університети залишаються центрами розвитку нашої цивілізації, вони успішно інкорпорують її фундаментальні тенденції, підходи, технології.

Університет традиційно є головною соціальною інституцією, завданням якої є як поширення існуючих знань, так і виробництво знань нових. Упродовж останніх десятиліть в діяльності провідних світових університетів відбувається зміщення акценту саме на науково-дослідницьку активність, але, при цьому, навчання залишається фундаментальним компонентом університетської місії. Навчання ж, в свою чергу, як ретроорієнтована практика, занурена в традиційне національне буття. Отже, сучасний університет продовжує зберігати свій національний статус в умовах глобальних трансформацій та викликів. Іншими факторами змін в університетському середовищі став масовий характер університетської освіти та її зростаюча комерціалізація. У зв'язку з цим багато говориться про кризу традиційного розуміння університету та про необхідність його реформування відповідно до вимог сьогодення.

Пероговативою сучасного закладу вищої освіти в Україні повинно стати забезпечення виконання і впровадження у практику навчально-виховного процесу законодавчих ініціатив та рішень, що сприятиме підготовці висококласних фахівців, рівень знань яких відповідатиме потребам соціально-

економічного розвитку суспільства і визначатиме їх конкурентоспроможність на національному та міжнародному ринках праці.

У підрозділі 3.2 «Глобалізація та дискурс інтернаціоналізації сучасного університету: філософсько-правові підходи» вказано, що процес інтернаціоналізації, його основні форми та можливі наслідки є сьогодні предметом жвавих наукових дискусій як у західній, так і вітчизняній академічній літературі. Для одного кола вона виступає як сукупність міжнародних заходів, академічна мобільність для викладачів та студентів, спільні проекти зі зарубіжними колегами, міжнародні академічні програми та дослідницькі ініціативи. Для інших – це продаж освітніх послуг в іншій державі через франчайзинг або створення окремих кампусів щодо використання технік безпосередньої взаємодії, або численних технологій дистанційного навчання. Інша група, розуміє інтернаціоналізацію як процес реалізації власних проектів на міжнародному освітньому ринку. Вважаємо, що інтернаціоналізацію слід розглядати як включення міжкультурної, міжнародної та глобальної складової до цілі, функцій та процесу набуття університетської освіти.

У контексті проекту Концепції розвитку освіти України на 2015–2025 роки відповідної національної правової бази та механізму фінансування, визначені нами кроки, безумовно, сприяли б інтернаціоналізації вітчизняної системи університетської освіти. Тож на «просторовому перехресті» університетської місії ми можемо говорити про місію націоналізації, внаслідок якої університет стає провідною інституцією культурного сепаратизму, формування етнічно та відповідним чином ідеологічно забарвленого освітнього простору, а також, фактично, головним центром формування дискурсів національної культури.

У підрозділі 3.3 «Правові проблеми та перспективи реалізації університетської місії в умовах глобальних трансформацій сучасного освітнього простору» визначено, що першочерговим завданням української вищої освіти є якнайшвидша адаптація до єдиних європейських освітніх критеріїв і стандартів. Розвиток України на сучасному етапі визначається в загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності: права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування у демократичному суспільстві.

Особливе місце в реалізації інтеграційних процесів, поряд із іншими напрямками сучасної університетської освіти, посідають визначені європейські стратегічні орієнтири, які передбачають формування професійно компетентного фахівця, реалізацію індивідуально-креативного кредо особистості у процесі підготовки студента до професійної діяльності, який матиме змогу мобільно реагувати на зміни в соціальному й економічному житті суспільства, здійснювати ефективне соціальне й професійне спілкування, більш гнучко аналізувати й вирішувати різні ситуації засобами комунікації.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено комплексне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у виявленні та встановленні аксіологічних засад сучасної університетської освіти. У роботі враховано положення чинного національного законодавства, викладено ґрунтовний аналіз наявного теоретичного та практичного матеріалу, що сприяло обґрунтуванню та вирішенню завдань, які мають вагому науково-теоретичну та праксеологічну значущість.

Університетська освіта як самостійний суспільний феномен володіє значними можливостями стосовно впливу на поступальний розвиток цілого суспільства. Відтак нині виняткової актуальності набуває формування реалістичної, диверсифікованої моделі університетської освіти на аксіологічних засадах, переорієнтації навчально-виховного процесу на правові та національні цінності стосовно сприяння забезпечення подальшої демократизації, гуманізації у навчально-виховних процесах сучасних університетів, формування оптимальних умов для ефективною реалізації кожної людини. Автор вимічає, що для аксіологічних засад сучасної університетської освіти основними є правові цінності, які сприяють досягненню фундаментальних цінностей.

Проблема цінностей набуває особливої актуальності в умовах транзитивного суспільства, окрім того, що їх осмислення має свою особливість у кожній соціальній системі, перехідний етап суспільного розвитку здебільшого характеризується невизначеністю або своєрідною «війною» цінностей. Саме невизначеність цінностей, як особистісних, так і суспільних, є однією з визначальних особливостей сучасного соціуму. До того ж, упродовж останнього часу простежується частий вияв поєднання ціннісної дезінтеграції соціуму з практичним апробуванням модерних суперечливих цінностей. Втім, консенсус в суспільстві визначає існування загальних цінностей, визнаних усіма й об'єктивованих культурою. Тому виняткової уваги потребувало окреслення сутності правових цінностей, які претендують на роль цінностей універсальних, загальних. Позаяк, природа права визначає, що воно є універсальним регулятором, який охоплює значну низку соціальних відносин, разом із тим, право має щільний взаємозв'язок та взаємодію з мораллю через певне сходження систем оцінки, принципів й ідеалів. А також право володіє високим ступенем неупередженості, об'єктивності та обов'язковим характером, який заснований, передусім, на громадському авторитеті та ідеї легітимації.

Університетська освіта у нових соціально-економічних умовах набуває високого статусу, позаяк саме вона допомагає переходу до інформаційного суспільства, визначаючи пріоритети розвитку сучасної європейської правової держави, в якій основним стратегічним резервом є високоосвічена молодь. Звідси, університетська освіта означає майбутнє як конкретної особистості, так і кожної нації, держави та всього соціуму, будучи одним із вагомих чинників національної безпеки країни. У цьому процесі визначальну роль відіграє правова освіта – складова єдиної загальнодержавної системи освіти загалом, й університетської зокрема, котра має правозахисний зміст й продукує позитивне ставлення молодих громадян до права, національного законодавства,

державних інститутів. Відтак, правова освіта як складова університетської освіти є одним із визначальних чинників формування правової держави, громадянського суспільства та національної безпеки країни, що є особливо актуальним сьогодні.

Відповідно до національних інтересів кожної держави, у стратегічних документах вона визначає певний перелік реальних та потенційних загроз національній безпеці країни. Україна не є виїмковою, відтак у Законі «Про основи національної безпеки України» задекларовано, що одним із пріоритетів національних інтересів держави є гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема право людини на освіту, у тому числі й правову. Так, законодавчим актом означаються основні реальні та потенційні загрози національній безпеці країни, серед котрих можна виокремити ті, що стосуються університетської освіти, а саме: порушення з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування законів прав і свобод людини і громадянина; зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства; прояви духовної та моральної деградації суспільства; поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії; намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема шляхом поширення недостовірної, неповної чи упередженої інформації, тощо. Втім, у 2014 році перелік загроз поповнився новими, більше небезпечними загрозами для українського соціуму, суверенітету та цілісності держави, обумовлених військовою агресією Росії, окупацією певних частин території України, інформаційно-технологічною й торговельно-економічною війнами, фальшуванням української історії, нігілізмом української мови та культури, аномальністю інформаційної картини світу, тощо. В таких умовах наша держава вимагає створення ефективної системи національної безпеки шляхом модернізації усіх суспільних сфер, зокрема університетської освіти, позаяк вона формує майбутню національну генерацію.

Формування України як демократичної, правової, соціальної держави визначене Конституцією та чинним національним законодавством, а відтак є обов'язковим до виконання кожним громадянином України. Визначальною умовою досягнення цих ідеалів є формування людини з високим рівнем правової свідомості та правової культури, що може вирішуватися лише у процесі єдиної, цілеспрямованої, системної та науково обґрунтованої правової освіти, котра поєднана з правовим вихованням. Формувати свідомість молодого громадянина України в сучасних умовах означає готувати його до участі в реформуванні суспільних сфер держави та життя в оновленому суспільстві.

Правова освіта та правове виховання в університетському середовищі є досить актуальною й потребує особливої уваги як з боку держави, науково-педагогічної спільноти, так і від громадських інституцій, соціуму загалом, що обумовлено наступними чинниками: ця категорія молоді є відносно самостійним, доволі численним соціальним суб'єктом, носієм групової правосвідомості; правосвідомість студентської молоді великою мірою зумовлює режим і стан законності та правопорядку в суспільстві; студентство,

на відміну від інших соціальних груп, швидше опановує нові знання, професії та спеціальності, що необхідні в умовах трансформації суспільства; воно є головним носієм інтелектуального та фізичного потенціалу нації, а також єдиним джерелом поповнення високопрофесійних трудових ресурсів держави.

З метою підвищення правової освіти студентської молоді пропонуємо: 1) у Законі України «Про вищу освіту» передбачити обов'язковість правової освіти студентства за двома напрямками: основи філософії права, теорії держави і права, конституційного права України та трудового права; основи правових знань за майбутньою галуззю фахової діяльності; 2) розробити державну та регіональні програми правової освіти та підвищення правової свідомості студентів; 3) скоординувати на загальнодержавному рівні роботу щодо організації та функціонування юридичних клінік і студентських правових клубів (зокрема, в закладах вищої освіти неюридичного спрямування).

Університет утворившись, певною мірою, як інтернаціональний інститут, водночас переживає справжній розквіт як національна інституція. Від часу розбудови національної держави саме університетська освіта стає її ідеологічною, культурною, більше того, світоглядною основою. Університет транслює певну, етнічно насичену феєрію світу, формує окреслений конкретною культурною реальністю кут апроксимації до загальнолюдської дійсності. Він інкорпорує до своєї місії функцію державотворення, націоналізації, створення контексту в межах певної культурної традиції, детермінованої передусім мовою, звичаями та певної ціннісною системою. Саме університет збирає, поглиблює й популяризує дискурси національної культури, творить національну ідентичність в межах певної етнокультурної традиції та правової дійсності. Приміром, саме з ціллю розвитку Пруссії, утворив власний університет В. фон Гумбольдт. У сучасних українських університетах цей аспект етимологічно присутній в статусі «національного», котрий отримала значна низка закладів вищої освіти.

Університетська освіта як можливість отримання спеціальності (кваліфікації), підтвердженої відповідним документом про освіту, не лише суб'єктивне соціальне право громадян, закріплене в Конституції України, а й елемент, фактор культури суспільства, його сталого розвитку. Тому її реалізація супроводжується цілою низкою послідовних дій з боку держави зі створення належного механізму реалізації та забезпечення цього права: закріплена законом відповідна функція держави; нормативно-правові акти, насамперед, освітнє законодавство; освітні заклади різних організаційно-правових форм; структури і форми управління системою освіти; закріплені нормативно і забезпечений організаційно статус учасників освітніх відносин. Тобто, конкретне право на освіту забезпечується шляхом створення державою системи відповідних соціально-економічних умов для її отримання, формування соціокультурного простору, тобто, створюється певний адміністративно-правовий механізм управління соціальною сферою, що гарантує певні можливості громадянам. Таке організаційно-правове закріплення прав і свобод особистості є не результатом довільних дій держави, а детерміновано соціальними факторами і закономірностями, що мають об'єктивний характер.

Інтернаціоналізація у академічному товаристві українського суспільства сформувала певні міфи, серед яких: 1) думка, що збільшення кількості іноземних студентів створює інтернаціоналізовану інституційну культуру та програми навчання; 2) переконання в тому, що міжнародна репутація є показником якості освіти; 3) ідея, що велика кількість міжнародних договорів та включення в професійні мережі свідчить про успішну інтернаціоналізацію; 4) розгляд акредитації з боку іноземної (американської чи європейської) інституції як свідчення інтернаціоналізації; 5) розгляд активного міжнародного брендингу як атрибуту успішної інтернаціоналізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Кучеренко Н., Гарасимів Т. Генеза особистості через призму філософсько-правових детермінант. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 861. С. 155–160. (Видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
2. Кучеренко Н. Дистанційне навчання як виклик сучасної університетської освіти: філософсько-правовий вимір. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2018. № 906. С. 34–40. (Видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
3. Кучеренко Н. Світоглядні основи генезису вищої університетської освіти в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2018. № 9. URL : <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15677678533994.pdf> (Видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
4. Кучеренко Н. Домінанти розвитку університетської освіти у глобалізаційному суспільстві. *Вісник Національного Університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2019. № 911. Вип. 21. С. 112–121. (Видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
5. Кучеренко Н. Проблема формування місії університету в правовому дискурсі освітньої парадигми. *Вісник Національного Університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2019. Вип. 22. С. 74–81. (Видання включено до міжнародної наукометричної бази даних «Index Copernicus International» (Польща)).
6. Гарасимів Т., Кучеренко Н. Причини злочинної поведінки: аналіз поглядів видатних мислителів. *Вдосконалення правового механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в умовах євроінтеграції* : збірник матеріалів міжнародної конференції (Львів, 28 лютого 2017 р.). Львів : Навчально-науковий Інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка», 2017. С. 138–143.
7. Гарасимів Т., Кучеренко Н. Проблема особистості у філософських вимірах неофрейдизму. Право та держава у метаантропологічній проекції

сучасності : матеріали учасників заочної науково-практичної конференції (Львів, 27 квітня 2017 р.). Львів : ННПП НУ «Львівська політехніка», 2017. С. 95–97.

8. Кучеренко Н. Роль громадських організацій у мобільному розвитку громадянського суспільства. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави* : збірник тез VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 30 травня 2018 р.). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 73–75.

9. Кучеренко Н. Модель університету XXI ст. крізь призму міжнародних рейтингів. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності складових сектору безпеки і оборони України* : тези XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 15 листопада 2018 року). Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2018. С. 421–423.

10. Кучеренко Н. Формування цінностей громадянського суспільства в університетському просторі. *Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства (осінні читання)* : збірник тез Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти (23 листопада 2018 року. Упор. Л.В. Павлик. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С.230–233.

11. Кучеренко Н. Аксіологічний вимір формування університетського простору в Україні. *Законодавча влада в Україні та інших державах світу : історія і сучасність (аспекти права)* : матеріали Дев'ятої всеукраїнської наукової інтернет-конференції, 31 травня 2019 р., Вип. 9. Львів. С. 189–192.

12. Кучеренко Н. Основні тенденції сучасної освіти. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави* : збірник тез VIII Всеукр. наук.-практ. конф. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 64–65.

АНОТАЦІЯ

Кучеренко Н.В. Аксіологічні засади сучасної університетської освіти: правові підходи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2019.

У дисертаційному дослідженні вперше здійснено комплексне теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у виявленні і дослідженні нових ідей та тенденцій аксіологічних засад розвитку сучасної університетської освіти.

Визначено місію університету як освітньої соціокультурної інституції як предмет філософсько-правового аналізу, на якому є можливе правове обґрунтування гуманістичної орієнтації університетської освіти.

Автором доведено, що прерогативою сучасного закладу вищої освіти в Україні повинно стати забезпечення виконання і впровадження у практику навчально-виховного процесу законодавчих ініціатив та рішень, що сприятиме підготовці висококласних фахівців, рівень знань яких відповідатиме потребам

соціально-економічного розвитку суспільства і визначатиме їх конкурентоспроможність на національному та міжнародному ринках праці.

Розкрито культуротворчість в освіті як методологічну настанову щодо організації та змісту освітнього процесу, адекватно до якої формується ціннісно-сміслові засади навчально-виховної роботи в університетському середовищі, набирають свого розвитку фундаментальні системоутворюючі філософсько-правові ідеї та методи, що в своїй сукупності підтверджує можливість осмислення нової освітньої парадигми у філософсько-правовій площині як культуротворчої.

Сформульовано основні тенденції та пріоритети вищої освіти в Європі, які мають знайти логічне відображення та адаптацію у вищій школі України, яка потребує модернізації та розвитку.

Ключові слова: освіта, університет, університетська освіта, правова цінність, правова освіта, правове виховання, сучасний освітній процес, аксіологічні засади.

АННОТАЦИЯ

Кучеренко Н.В. Аксиологические основы современной университетского образования: правовые подходы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.12 – философия права. – Хмельницкий университет управления и права имени Леонида Юзькова, Хмельницкий, 2019.

В диссертационном исследовании впервые осуществлено комплексное теоретическое обобщение и предложено решение научной задачи, которая заключается в выявлении и исследовании новых идей и тенденций аксиологических основ развития современной университетского образования.

Определены миссию университета как образовательного социокультурной институты как предмет философско-правового анализа, на котором есть возможно правовое обоснование гуманистической ориентации университетского образования.

Автором доказано, что прерогативой современного учреждения высшего образования в Украине должно стать обеспечение выполнения и внедрения в практику учебно-воспитательного процесса законодательных инициатив и решений, способствовать подготовке высококлассных специалистов, уровень знаний которых будет отвечать потребностям социально-экономического развития общества и определять их конкурентоспособность на национальном и международном рынках труда.

Раскрыто культуротворчество в образовании как методологическую установку по организации и содержания образовательного процесса, адекватно которой формируется ценностно-смысловые основы учебно-воспитательной работы в университетской среде, набирают своего развития фундаментальные системообразующие философско-правовые идеи и методы, в своей совокупности подтверждает возможность осмысления новой образовательной парадигмы в философско-правовой плоскости как культуротворческой.

Сформулированы основные тенденции и приоритеты высшего образования в Европе, которые должны найти логическое отражение и адаптацию в высшей школе Украины, которая нуждается в модернизации и развития.

Ключевые слова: образование, университет, университетское образование, правовая ценность, правовое образование, правовое воспитание, современный образовательный процесс, аксиологические основы.

SUMMARY

Ivanishin T.I. National-patriotic affirmations of student youth philosophical and legal foundations. – On the rights of the manuscript.

The dissertation for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.12 – philosophy of law. – Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytsky, 2019.

The dissertation research for the first time made a complex theoretical generalization and proposed the solution of a scientific problem, which consists in the identification and study of new ideas and tendencies of axiological foundations of the development of modern university education.

The mission of the university as an educational socio-cultural institution is defined as the subject of philosophical and legal analysis, on which there is a possible legal substantiation of the humanistic orientation of university education.

The author has proved that the prerogative of the modern institution of higher education in Ukraine should be to ensure the implementation and implementation of the educational process of legislative initiatives and decisions, to promote the training of highly qualified specialists, whose level of knowledge will meet the needs of the socio-economic development of society and determine their competitiveness at the national level. and international labor markets.

The cultural creativity in education is revealed as a methodological guideline on the organization and content of the educational process, adequately to which the value-semantic foundations of educational work in the university environment are formed. educational paradigm in the philosophical and legal plane as a cultural creation.

The main tendencies and priorities of higher education in Europe have been formulated, which should find logical reflection and adaptation in higher education of Ukraine, which needs modernization and development.

Key words: education, university, university education, legal value, legal education, legal education, modern educational process, axiological principles.

Підписано до друку _ .11.2019. Зам. № _
Обсяг 0,9 друк. арк. формат 60x90/16. Наклад – 100 прим.

Надруковано у ТОВ «Хмельницький ЦНТІ»
29000, м. Хмельницький, вул. Свободи, 36
Тел. : (0382) 65-50-96